

Ольга Козинець,
аспірантка кафедри початкової освіти,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ І КОНКРЕТИЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ПОНЯТТЯ «ШКОЛА ПЕРЕДОВОГО ДОСВІДУ» В СИСТЕМІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Необхідність накопичення, теоретичного обґрунтування й популяризації найбільш цінного досвіду, що накопичений упродовж певного часу в діяльності прогресивних представників медичної освіти, ніколи не втрачає своєї актуальності. Проте ідея створення школи передового досвіду як форми методичної роботи з поширення в освітню практику перспективних ідей, технологій, форм, методів і засобів лікувально-профілактичної роботи виникла порівняно недавно.

Інтерпретації сутності поняття «передовий досвід» присвячено чимало досліджень, свідченням чого є науковий доробок таких учених, як І. Жерносек, М. Момот, І. Підласий, М. Поташник, Ю. Чабанський та багатьох інших. Проте сутність власне поняття «школа передового досвіду» як форми підвищення кваліфікації медичних працівників та управління її розвитком у системі медичної освіти в історико-педагогічних дослідженнях розкрито ще недостатньо. Так, в «Українському педагогічному енциклопедичному словнику» С. Гончаренка [2, с. 503] наголошується, що «школа передового досвіду» – одна з форм передачі й поширення кращого досвіду шляхом безпосередньої демонстрації зразків навчальної й виховної роботи. Особливо популярними такі школи стають в Україні в 60-ті роки минулого століття.

Натомість М. Ярмаченко [7, с. 502] у «Педагогічному словнику» доповнює уявлення про «школи передового досвіду» тим, що ініціаторами створення таких шкіл є органи управління освітою різного рівня (місцеві органи народної освіти, обласні інститути вдосконалення вчителів і райметодкабінети). Для цього до педагога, який демонструє власну систему роботи, прикріплюється група з 8-10 осіб із інших шкіл, які систематично відвідують його уроки і заняття, одержують необхідні консультації з тим, щоб потім перенести кращі прийоми роботи у свою практику. На погляд ученого, для цих шкіл є характерними відповідні форми роботи, серед яких традиційними є, крім названих вище, спільне розроблення тематичних планів уроків і методики вивчення окремих розділів програми, проведення екскурсій і практикумів. Проте у створенні шкіл передового досвіду в системі медичної освіти ініціаторами виступають МОЗ України, обласні й районні відділи охорони здоров'я.

У дослідженні Л. Меленець [4] знаходимо, що робота шкіл передового досвіду як нової форми методичної роботи крім переваг має також певні недоліки. У багатьох із них не чітко визначений зміст роботи, бракує системи проведення занять, не зафіксований постійний склад слухачів або ж їх велика кількість без урахування освіти й досвіду роботи, що заважало диференціації роботи з кожним слухачем. Лише Наказом Міністерства освіти УРСР № 362 від 15 грудня 1986 р. нарешті затверджено «Положення про школу передового педагогічного досвіду». У цьому нормативному документі прописаний механізм роботи школи передового педагогічного досвіду як однієї з форм підвищення кваліфікації вчителів, вихователів, керівників шкіл і дошкільних закладів, а також поширення й упровадження передового досвіду, його формування й удосконалення [8]. У змісті Положення передбачено визначення оптимальної кількості слухачів, керівництва школою досвідченим фахівцем, форм навчально-методичної роботи зі слухачами, які напрацьовані й узагальнені протягом кількох десятків років по тому. У згаданому Положенні «школа передового досвіду» трактується як базовий майданчик, діяльність якого передбачає систематизацію й популяризацію передового досвіду, розв'язання окремої освітньої проблеми та підвищення професійної майстерності педагогічних працівників.

Натомість у системі медичної освіти організація шкіл передового досвіду регламентується «Положенням про роботу шкіл передового досвіду», що прийнято значно раніше – 17 липня 1959 р.

Як стверджує Л. Ромадіна [11], школа передового досвіду припускає участь у ній різних фахівців, які зайняті вивченням, узагальненням і впровадженням цього досвіду. На думку С. Пальчевського [6], школа передового досвіду – один із найважливіших складників методичної роботи. Призначена вона для вивчення й застосування накопиченого перспективного досвіду, підвищення майстерності фахівців. Основними завданнями роботи школи передового досвіду вчений визначає такі: забезпечення професійного, культурного і творчого росту працівників; опанування нового змісту, технологій, форм і методів професійної діяльності; організація дослідницько-експериментальної та новаційної діяльності; створення атмосфери відповідальності за остаточні результати праці; вивчення й аналіз стану роботи; узагальнення передового досвіду, його пропаганда і впровадження у практику роботи.

Як бачимо, науковці дотримуються єдиного погляду на те, що школа передового досвіду є однією з форм роботи з підвищення кваліфікації працівників, поширення й упровадження перспективного досвіду, а також його формування й удосконалення.

У більшості нормативних документів [8; 9], що регламентують діяльність шкіл передового досвіду, визначаються загальні положення, мета і завдання функціонування такої школи. Розробниками законодавчої

бази наголошується на тому, що школа передового досвіду є однією з форм роботи щодо підвищення кваліфікації працівників, поширення й упровадження перспективного досвіду, а також його формування й удосконалення. Школи передового досвіду з усіх чи окремих ділянок лікувально-профілактичної чи санітарно-протиепідеміологічної роботи організовуються за наказом МОЗ України на базі досвіду роботи відповідних закладів, який був ретельно вивчений і одержав позитивну оцінку. Керівником школи передового досвіду призначається особа, досвід якої схвалений і рекомендований для впровадження.

Функції та обов'язки відвідування слухачами лекційних і семінарських занять керівника школи передового досвіду регламентують вивчення досвіду, практичних знахідок із подальшим розробленням методичних заходів, а також відвідування консультацій, співбесіди. Передбачається також відвідування керівником школи передового досвіду заходів у слухачів школи з подальшим їх обговоренням, виконання слухачами завдань щодо самостійного опрацювання літератури, застосування у фаховій діяльності окремих методів, прийомів, засобів і форм лікувально-профілактичної роботи.

Учасники і керівник школи передового досвіду несуть однакову відповідальність за виконання поставлених перед ними завдань, функцій і обов'язків. У цьому контексті важливо конкретизувати сутність базової категорії – «управління», яке в науковій літературі [10, с.371] і розглядається як цілеспрямований вплив керівника на свідомість і поведінку окремих індивідів або групи задля підвищення організованості й ефективності їхньої спільної діяльності. При цьому мають керівником братися до уваги ціннісні орієнтації, мотиви, інтереси, індивідуальні відмінності й особливості членів групи, що в перспективі сприятиме створенню оптимальних умов для узгодження особистісних і громадських цілей діяльності.

Як бачимо, особлива відповідальність в управлінні розвитком шкіл передового досвіду в системі педагогічної освіти покладається на керівника цієї школи, від якого вимагають, у першу чергу, знання особливостей функціонування конкретного напряму медичної освіти, поєднання цих знань із психологічними і педагогічними, наявність досвіду управлінської діяльності, вибір оптимального стилю керівництва, здатність запобігати виникненню можливих конфліктів. Це дозволить не лише створити позитивний психологічний клімат для слухачів школи передового досвіду, але й домогтися максимального зростання особистісних інтересів кожного з суспільно значущими.

Щодо управління школою передового досвіду, то працює вона з постійним складом слухачів за певним навчальним планом і розкладом занять протягом року з періодичністю одне заняття на місяць. Навчальний план занять цієї школи складається керівником за допомогою методистів. Зарахування до шкіл передового досвіду

проводиться методичною комісією спільно з керівником цієї школи з урахуванням бажання тих осіб, які направляються на навчання. Методичне керівництво школами передового педагогічного досвіду здійснюють методисти.

Для відображення роботи школи передового досвіду зберігаються відповідні документи протягом трьох років, а саме: положення про школу передового досвіду; план її роботи; банк даних про слухачів школи (кількісний і якісний склад, вік, освіта, спеціальність, педагогічний стаж, рік закінчення вищого навчального закладу); звіти про роботу; методичні рекомендації до проведення занять [3; 5].

Отже, проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що поняття «школа передового досвіду» є досить неоднозначним. Найчастіше в його зміст вкладається спроба знаходження спільного, типового, що може бути доступним для застосування іншими медичними працівниками, а не обумовлено талантом конкретного автора. При цьому з конкретних методичних, організаційних чи освітніх рішень виводиться своєрідна загальна ідея, що може стати основою продуктивного здійснення ряду лікувально-профілактичних завдань. Результатом такого узагальнення передового досвіду може стати тенденція, виявлений закономірний зв'язок явищ і процесів у галузі охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Василенко Н. В. Система управління перспективним педагогічним досвідом педагогів : технології виявлення, вивчення, узагальнення, поширення, оцінювання / Н. В. Василенко // Управління школою. – 2013. – № 13–15. – С. 46–70.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Видання друге, доп. й випр. – Рівне : Волинські береги, 2011. – 552 с.
3. Кловак Г. Т. Основи педагогічних досліджень : навч. посіб. / Г. Т. Кловак. – Чернігів : Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації, 2003. – 260 с.
4. Меленець Л. Школа передового педагогічного досвіду як форма підвищення кваліфікації працівників сільських дошкільних закладів (II пол. XX ст.) / Л. Меленець // Наукові записки : Серія «Педагогічні науки». Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – Вип. 121 (II). – С. 104–108.
5. Науково-педагогічне дослідження : навчальний посібник / Н. Н. Чайченко, О. М. Семенов, Л. М. Артюшкіна, О. М. Рудь. – Суми : СОІППО, 2015. – 190 с.
6. Пальчевский С. С. Педагогика : уч. пособие / С. С. Пальчевский. – М. : Каравелла, 2007. – 576 с.
7. Педагогічний словник / за ред. дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.

8. Положення про школу передового педагогічного досвіду. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yru25.km.ua/pdf/Metodkabinet/2.pdf>

9. Про вдосконалення системи вивчення і поширення передового педагогічного досвіду // Збірник наказів МО УРСР. – 1988. – № 1.

10. Психологічна енциклопедія / автор-упор. О. М. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.

11. Ромадіна Л. Передовий педагогічний досвід. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/620/>